

בס"ד



חג החנוכה: טבע וניסים

הרב ד"ר צבי לשם – הספרייה הלאומית

1: מהר"ל: גבורות ה' הקדמה שניה

כמו שיש לעולם הטבע סדר מסודר נוהג על פי טבעו, כך יש לנסים סדר גם כן. כי הנסים בעולם, במה שיש לעולם קשור וחבור והתאחדות עם העולם הנבדל, ויש לזה סדר מסודר, כי אין הדבוק ההוא רק בסדר מסודר, ומפני זה לא יתחדשו הנסים רק בזמן מן הזמנים ואינם תמידים. וכאשר נתן השם יתברך המן לישראל אל תאמר כלל שלא היה זה בסדר הראוי במציאות, והיה סדר עולם אז יוצא חוץ למציאות אשר ראוי שיהיה נוהג. כי כשם שראוי לעולם להיות נוהג על פי טבעו והנהגתו, כך ראוי לישראל במה שהם דבקים בעולם הנבדל שיהיו להם נסים מסודרים. הנה יש לנסים סדר מסודר מן השם יתברך, ואין דבר מן הנסים יקרא שנוי בנבראים, כי אנו אומרים כי הכל בסדר מסודר מן השם יתברך. לכך טעה ולא ידע המתפלסף דבר זה כלל, שאם ידע דבר זה היה לו להשיב אל לבו אף לפי אמונתו כי העולם על פי הסדר שסדר אותו יתברך, כמו כן יש לנפלאות סדר מסודר מאתו יתברך גם כן ואין זה שנוי במה שסדרו עליו. כי כמו שהשם יתברך סדרו על טבעו לפי הציור והמושכל, כך סדרו על דבר הבלתי טבעי לפי

הציור והמושכל... והנסים אשר הם בלתי טבעיים אין זה שינוי כלל, שכשם שראוי שיהיו מתהוים דברים בעולם לפי הטבע, כך ראוי שיהיו מתהוים בעולם דברים בלתי טבעיים על ידי פועל הנבדל, ואם כן הדברים אשר הם טבעיים ואשר הם בלתי טבעיים ענין אחד. ואשר לא יבין ענין הבלתי טבעי יאמר כי זה חדש יוצא מסדר העולם, ואין הדבר כך כלל, רק כמו שיש לטבע פעל הטבעי כך יש לבלתי טבע פעל הנבדל:

2: שפת אמת: פרשת החודש תרמ"ז-ח

והנה המהר"ל כתב בהקדמת ספר גבורות ה' לבטל דברי הפילוסופים, כי אין מאמינים שיעשה הקב"ה נס לשנות סדר הטבע. והשיב הוא, דכמו שיש סדר לטבע כמו כן יש סדר מיוחד לנסים ע"ש. ולדעתי נראה עוד, כי אדרבה הטבע אינו סדר מיוחד רק לעיני בשר שהם טבעיים. אבל באמת עיקר סדר הוא דרך הנסים והנפלאות שהם מהקב"ה שאינו בדרך הטבע. ומעשה בראשית שברא בו הטבע הוא פסיעה קטנה שיצא מן הסדר... שכל הבריאה הוא משהו ונקודה קטנה להבין מתוך זה חכמתו של יוצר בראשית. ובאמת במעשה בראשית החכמה נסתרת בלי סדר:

3: תלמוד בבלי מסכת שבת נג:

תנו רבנן: מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק ולא היה לו שכר מניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו. אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה. אמר ליה אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית.

4: קול שמחה: פרשת מסעי ד"ה במדרש מנין

וסדר התורה הוא, שיתנהג עלמא בטבע. נמצא, שהנסים והנפלאות, שהם למעלה מן הטבע. וזו יציאה מסדר התורה. והרי זה, כביכול, כמו שהאדם עובר עבירה, אין חטאו, רק שיוצא מסדר התורה. שהתורה גוזרת כסדרה, שלא לעשות דבר זה. אכן לפי האמת, ענין זה נכון מאד. כי הנה מצינו, שסדר, הוא שלא לחלל את השבת, וחילול, היא יציאה מן התורה. אך לפיקוח נפש מישראל, צוותה התורה לחלל, וזה הוא סדר התורה. אם כן, כיון שעשה הקב"ה נסים בשביל ישראל, זה הוא סדר התורה.

5: רמב"ן: שמות יג:טז

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב). ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט יג כד) "ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלקי אבותם", שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא):

6: פחד יצחק חנוכה: רשימה ה

דברי הרמב"ן...שמן הנסים הגלויים אנו לומדים על הנסים הנסתרים...שכל הטבע הוא נסים נסתרים...חוקי הטבע אינם אלא הגבלות. ההגבלות האלו במהותן עומדות הן בסתירה לאותו האור

הראשוני שהיה התחלה לבריאת העולם...נגנז לצדיקים לעתיד לבא...מה שאנחנו קוראים "נס", ומה שאנו קוראים "טבע" אינם אלא שני אופנים בפעולתו של האור הראשוני הזה. האופן האחד הוא בזמן שנעשה נקב כחודו של מחט באותה גניזה, ואז ממילא בטל חוק הטבע...נקראת היא אצלנו נס...פתיחת הגניזה היא נס, ואילו עצם הגניזה הוא טבע.

7: מי מרום הגדה של פסח עמ' נז

היסוד האמיתי של הנס הוא עצם הגלוי האלקי המתגלה בעולם...הנס איננו מפני השינויים שבטבע, כי אם להיפך, שינויי הטבע מפני הנס הם.

8: מהר"ל: נר מצוה עמ' כב

שעיקר מה שקבעו ימי חנוכה בשביל שהיו מנצחים את היונים, רק שלא היה נראה שהיה כאן נצחון הזה על ידי נס שעשה זה השם יתברך ולא היה זה מכחם וגבורתם. ולפיכך נעשה הנס על ידי נרות המנורה, שידעו שהכל היה בנס מן השם יתברך, וכך המלחמה שהיו מנצחין ישראל היה מן השם יתברך. ודוקא נס זה נעשה, כי עיקר רשעת היונים שטמאו את ההיכל: